

BAB 4

PROSES PENGIMBUHAN: AWALAN

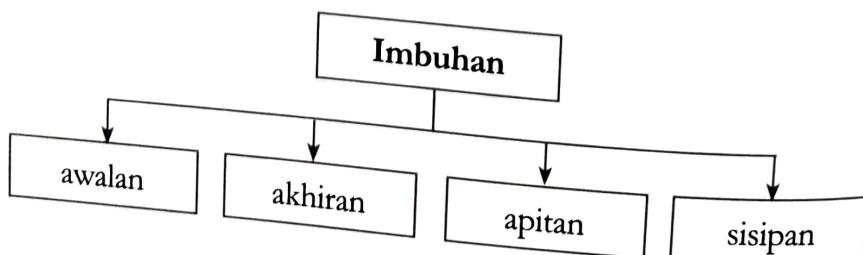
4.1 Definisi Proses Pengimbuhan

Proses pengimbuhan ialah proses yang mencantumkan imbuhan kepada kata dasar untuk menghasilkan kata terbitan. Imbuhan ialah morfem terikat yang dicantumkan dengan kata dasar, iaitu morfem bebas, untuk membentuk perkataan.

Contoh:

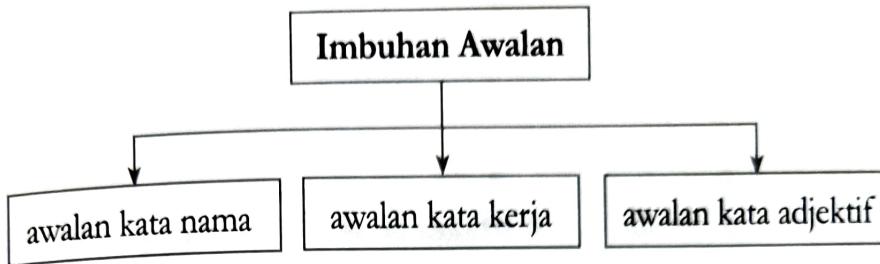
<i>peN-</i>	+ hujah	→	<i>penghujah</i>
<i>meN-</i>	+ telaah	→	<i>menelaah</i>
<i>-wan</i>	+ derma	→	<i>dermawan</i>
<i>-kan</i>	+ bawa	→	<i>bawakan</i>
<i>-em-</i>	+ gentar	→	<i>gementar</i>
<i>-in-</i>	+ sambung	→	<i>sinambung</i>
<i>me-...-i</i>	+ telusur	→	<i>menelusuri</i>
<i>ke-...-an</i>	+ istimewa	→	<i>keistimewaan</i>

Terdapat empat jenis imbuhan berdasarkan kedudukannya dalam perkataan, iaitu awalan, yang terletak pada awal kata dasar, akhiran yang terletak pada akhir kata dasar, apitan yang mengapit kata dasar, dan sisipan yang menyisipi kata dasar, seperti rajah berikut:

4.2 Imbuhan Awalan

Imbuhan awalan hadir sebelum kata dasar. Imbuhan awalan boleh dibahagikan kepada awalan kata nama, awalan kata kerja dan awalan kata adjektif berdasarkan golongan kata terbitan yang terhasil, seperti rajah berikut.

4.2.1 Awalan kata nama

Awalan kata nama ialah awalan yang dicantumkan dengan kata dasar untuk menerbitkan kata nama terbitan.

Awalan kata nama tergolong dalam tiga kelompok, iaitu (a) awalan kata nama asli, (b) awalan kata nama pinjaman bahasa Sanskrit, dan (c) awalan kata nama pinjaman bahasa Eropah, seperti yang terdapat dalam senarai berikut.

(a) Awalan kata nama asli:

(i) <i>peN-</i>	(iv) <i>ke-</i>
(ii) <i>pe-</i>	(v) <i>juru-</i>
(iii) <i>peR-</i>	

(b) Awalan kata nama pinjaman bahasa Sanskrit:

(i) <i>maha-</i>	(iv) <i>supra-</i>
(ii) <i>eka-</i>	(v) <i>tata-</i>
(iii) <i>pra-</i>	(vi) <i>dwi-</i>

(c) Awalan kata nama pinjaman bahasa Eropah:

(i) <i>pro-</i>	(vi) <i>makro-</i>
(ii) <i>anti-</i>	(vii) <i>mikro-</i>
(iii) <i>poli-</i>	(viii) <i>multi-</i>
(iv) <i>sub-</i>	(ix) <i>auto-</i>
(v) <i>intra-</i>	

(a) Awalan kata nama asli

(i) Awalan *peN-*

Awalan *peN-* terdiri daripada empat bentuk awalan, iaitu *pe-*, *pem-*, *pen-*, dan *peng-/penge-* yang ditentukan oleh jenis huruf-huruf tertentu pada awal kata dasar, iaitu seperti yang berikut.

- Awalan *peN-* menjadi *pe-* apabila bercantum dengan kata dasar yang berawalkan huruf-huruf *m*, *n*, *ny*, *ng*, *r*, *l*, *w*, *p*, *t*, *k*, dan *s*. Huruf-huruf *p*, *t*, *s*, dan *k* pada awal kata dasar akan mengalami perubahan, iaitu:

$$\begin{array}{ll} p \rightarrow m & t \rightarrow n \\ s \rightarrow ny & k \rightarrow ng \end{array}$$

Awalan *pe-* boleh bercantum dengan kata dasar daripada golongan kata nama, kata kerja dan kata adjektif.

Contoh:

<i>peN-</i> + mantap	→	pemantap
<i>peN-</i> + naik	→	penaik
<i>peN-</i> + nyala	→	penyala
<i>peN-</i> + ngomel	→	pengomel
<i>peN-</i> + rawat	→	perawat
<i>peN-</i> + layan	→	pelayan
<i>peN-</i> + wangi	→	pewangi
<i>peN-</i> + pakai	→	pemakai
<i>peN-</i> + parut	→	pemarut
<i>peN-</i> + toreh	→	penoreh
<i>peN-</i> + taksir	→	penaksir
<i>peN-</i> + kendali	→	pengendali
<i>peN-</i> + korek	→	pengorek
<i>peN-</i> + sendal	→	penyendal
<i>peN-</i> + satu	→	penyatu

Contoh dalam ayat:

1. Para *penaksir* cukai barang import itu daripada Jabatan Kastam Diraja Malaysia. (FN+FS)
2. Pendapat beliau sebagai *pemantap* kepada cadangan untuk mempertingkatkan prestasi sekolah. (FN+FS)

3. Tepung *penaik* itu suatu unsur yang sangat perlu dalam proses membuat kek ini. (FN+FN)
4. *Pengendali* aktiviti kokurikulum sekolah mesti cekap dan proaktif terhadap semua jenis bakat para pelajar. (FN+FA)
5. *Pewangi* itu sungguh harum yang dapat menyegarkan suasana bilik mesyuarat. (FN+FA)
6. Malaysia memerlukan beberapa lambang negara yang dapat menjadi *penyatuan* kepada rakyatnya yang berbilang kaum. (FN+FK)
7. Semua *pelayan* di restoran yang besar itu telah terlatih dengan rapi demi kecekapan perkhidmatan mereka. (FN+FK)
8. Kebanyakan mesin *pemarut* kelapa yang digunakan di pasar-pasar di Malaysia hasil daripada syarikat negara kita sendiri. (FN+FN)
  - *peN-* menjadi *pem-* apabila dicantumkan pada kata dasar yang bermula dengan huruf *b* dan kata dasar pinjaman yang bermula dengan huruf *b*, *f*, dan *v* serta gugus konsonan yang bermula dengan huruf *b* dan *p* tanpa perubahan. Awalan *pem-* boleh bercantum dengan kata dasar daripada golongan kata nama, kata kerja dan kata adjektif.

Contoh:

<i>pem-</i> + bendung	→	pembendung
<i>pem-</i> + besar	→	pembesar
<i>pem-</i> + bongkar	→	pembongkar
<i>pem-</i> + fatwa	→	pemfatwa
<i>pem-</i> + fitnah	→	pemfitnah
<i>pem-</i> + veto	→	pemveto
<i>pem-</i> + blok	→	pemblok
<i>pem-</i> + proses	→	pemproses
<i>pem-</i> + petisyen	→	pempetisyen

Contoh dalam ayat:

1. Krim muka *pemblok* cahaya matahari tidak sangat mahal. (FN+FA)
2. Kumpulan *pemfinah* terhadap pemimpin itu ialah musuh politiknya. (FN+FN)

3. Kegiatan *pembongkar* rahsia kerajaan amat berbahaya bagi keselamatan negara. (FN+FA)
4. Polis telah memperkenalkan beberapa program khidmat sosial sebagai *pembendung* kepada kegiatan jenayah di bandar-bandar. (FN+FK)
5. Pihak *pempetisyen* terhadap rancangan pembangunan kilang toksik di situ daripada kumpulan penduduk di sekitarnya. (FN+FS)
6. Komputer riba mereka mengandungi sistem *pemproses* perkataan yang sangat canggih dan terkini. (FN+FK)
7. Mufti ialah satu-satunya tokoh yang berwibawa dan bertanggungjawab sebagai *pemfatwa* dalam semua isu agama Islam. (FN+FN)
8. Negara-negara *pemveto* dalam Pertubuhan Bangsa-Bangsa Bersatu mempunyai pengaruh yang sangat kuat dalam menentukan sebarang resolusinya. (FN+FK).
  - Awalan *peN-* menjadi *pen-* apabila dicantumkan dengan kata dasar yang bermula dengan huruf *d*, *c*, *j*, *sy*, dan *z* dan kata dasar pinjaman yang bermula dengan huruf *t* dan *s* yang tidak mengalami perubahan. Awalan *pen-* boleh bercantum dengan kata dasar daripada golongan kata nama, kata kerja dan kata adjektif.

Contoh:

<i>pen-</i> + dengar	→	pendengar
<i>pen-</i> + cerap	→	pencerap
<i>pen-</i> + jajah	→	penjajah
<i>pen-</i> + syarah	→	pensyarah
<i>pen-</i> + ziarah	→	penziarah
<i>pen-</i> + tarbiah	→	pentarbiah
<i>pen-</i> + stabil	→	penstabil
<i>pen-</i> + sabotaj	→	pensabotaj

Contoh dalam ayat:

1. Prof. Madya Dr. Amin *penyarah* kanan di Universiti Malaysia Perlis. (FN+FN)

2. Polis perisik sedang menyiasat *pensabotaj* operasi pasukan keselamatan di kawasan sempadan itu. (FN+FK)
3. Kerajaan sedang merancang untuk memperkenalkan suatu mekanisme *penstabil* ekonomi negara kita. (FN+FK)
4. Para *penziarah* ke tanah suci dari negara-negara Islam di seluruh dunia. (FN+FS)
5. Guru *pentarbiah* murid-murid sekolah kita sangat berkesan dalam usaha membentuk akhlak mulia. (FN+FA).
6. Sangat khusyuk ketika mengikuti setiap ucapan pendebat para *pendengar* dalam majlis itu. (FN+FA)
7. Anggota *pencerap* yang mampu mengesan keadaan di sekeliling kita ialah mata, telinga, lidah, kulit dan hidung. (FN+FN)
8. Dari benua Eropah kuasa *penjajah* yang mendominasi kebanyakan negara di timur pada pertengahan alaf kedua. (FN+FS)
  - *peN*-menjadi *peng-* apabila dicantumkan dengan kata dasar yang bermula dengan huruf-huruf *g* dan *b* dan huruf vokal *a*, *e*, *i*, *o* dan *u*. Awalan *peng-* boleh bercantum dengan kata dasar daripada golongan kata nama, kata kerja dan kata adjektif.

Contoh:

<i>peng</i> + gulung	→	penggulung
<i>peng</i> + gemuk	→	penggemuk
<i>peng</i> + hasut	→	penghasut
<i>peng</i> + ampun	→	pengampun
<i>peng</i> + edar	→	pengedar
<i>peng</i> + eram	→	engeram
<i>peng</i> + ikut	→	pengikut
<i>peng</i> + ongkos	→	pengongkos
<i>peng</i> + ukur	→	pengukur
<i>peng</i> + angkut	→	pengangkut

Contoh dalam ayat:

1. Ucapan *penggulungan* oleh pendebat pasukan kita sungguh hebat. (FN+FA)
2. Banyak *pengikut* beliau daripada golongan muda. (FN+FS)
3. Baginda seorang sultan yang bersifat *pengampun* lagi penyayang. (FN+FN)
4. Jentera *pengangkut* yang besar itu buatan sebuah syarikat dari negara Jerman. (FN+FN)
5. Sebuah syarikat bumiputera akan menjadi *pengedar* tunggal di negara itu bagi produk keluaran firma kami. (FN+FK)
6. Satu daripada kayu *pengukur* pertumbuhan ekonomi sesebuah negara ialah peningkatan jumlah eksportnya. (FN+FN)
7. *Pengongkos* bagi segala program khidmat masyarakat oleh para pelajar sekolah itu daripada Tabung Kebajikan PIBG. (FN+FS)
8. Beberapa orang *penghasut* telah cuba menimbulkan suasana huru-hara dalam majlis ceramah parti politik itu. (FN+FK)
  - Awalan *peng-* akan menjadi *penge-* apabila dicantumkan dengan perkataan yang mempunyai satu suku kata daripada golongan kata nama dan kata kerja.

Contoh:

<i>peng-</i> + syor	→	pengesyor
<i>peng-</i> + bom	→	pengebom
<i>peng-</i> + pam	→	pengepam
<i>peng-</i> + cam	→	pengecam
<i>peng-</i> + cap	→	pengecap
<i>peng-</i> + caj	→	pengecaj
<i>peng-</i> + tin	→	pengetin
<i>peng-</i> + sah	→	engesah

Contoh dalam ayat:

1. Polis telah menggunakan seorang *pengecam* untuk mengenal pasti identiti penceroboh itu. (FN+FK)
2. Surat saman daripada pendakwa raya ialah dokumen *pengecaj* bagi pertuduhan terhadapnya dalam kes rasuah itu. (FN+FN)
3. Mesin *pengetin* nanas itu sudah berumur 15 tahun tetapi masih berfungsi dengan baiknya. (FN+FK)
4. Alat *pengecap* jabatan tersebut amat perlu untuk mengesahkan setiap dokumen rasmi yang dikeluarkan. (FN+FA)
5. Kapal terbang *pengebom* tersebut daripada Angkatan Tentera Udara Diraja Malaysia. (FN+FS)
6. Di Jepun penggunaan mesin *pengepam* air untuk pengairan sawah padi sangat lumrah dan cekap. (FN+FA)
7. Orang yang menjadi *pengesyor* bagi agenda pertama dalam mesyuarat itu ialah bekas setiausaha persatuan. (FN+FN)
8. Semua tandatangan *pengesah* dokumen ini daripada pegawai tadbir pejabat kami. (FN+FS)

Perhatian:

Terdapat bentuk kecualian daripada awalan *peN-*, seperti perkataan *pelajar* yang terdiri daripada awalan *pel-* + *ajar*.

(ii) awalan *pe-*

Awalan *pe-* ialah imbuhan kata nama, yang apabila dicantumkan pada sesetengah kata dasar, tidak melibatkan sebarang perubahan pada bunyi awal kata dasar tersebut. Awalan *pe-* boleh bercantum dengan kata dasar daripada golongan kata nama, kata kerja dan kata adjektif.

Contoh:

<i>pe-</i> + kedai	→	pekedai
<i>pe-</i> + sakit	→	pesakit
<i>pe-</i> + kilang	→	pekilang
<i>pe-</i> + sawah	→	pesawah
<i>pe-</i> + guam	→	peguam
<i>pe-</i> + tugas	→	petugas
<i>pe-</i> + tinju	→	petinju
<i>pe-</i> + kebun	→	pekebun
<i>pe-</i> + tunjuk	→	petunjuk
<i>pe-</i> + latih	→	pelatih

Contoh dalam ayat:

1. Para *pekebun* kecil ialah sasaran projek pembangunan pertanian kerajaan. (FN+FN)
2. Bilik menunggu bagi semua *pesakit* adalah di bahagian hadapan bangunan utama Hospital Besar itu. (FN+FS)
3. Beliau selalu berdoa untuk mendapat *petunjuk* daripada Tuhan Yang Maha Kuasa. (FN+FK)
4. Semua *petugas* di kaunter utama Pejabat Pos itu pegawai yang cekap dan peramah. (FN+FN)
5. Para guru pelatih itu akan menjadi *pelatih* petugas untuk menjaga murid-murid yang sedang berhimpun di dalam dewan besar. (FN+FK)
6. *Peguam* kanan di syarikat guaman itu arif dalam bidang undang-undang jenayah. (FN+FA)
7. *Petinju* yang mempertahankan kejuaraannya masih lincah dan bertenaga. (FN+FA)
8. Kebanyakan *pekilang* dalam industri tersebut daripada bekas pelajar sekolah vokasional dan teknik. (FN+FS)

(iii) **Awalan *peR-***

Awalan *peR-* menjadi *per-* apabila bercantum dengan kata dasar daripada golongan kata nama, kata kerja dan kata bilangan tanpa melibatkan apa-apa perubahan bunyi pada awal kata dasar. Awalan ini tidak produktif lagi dan bilangan yang ada amat kecil.

Contoh:

<i>per-</i> + asap	→	perasap
<i>per-</i> + buru	→	perburu
<i>per-</i> + tapa	→	pertapa
<i>per-</i> + bara	→	perbara
<i>per-</i> + salin	→	persalin
<i>per-</i> + ucap	→	perucap

Contoh dalam ayat:

1. Orang tua itu menyediakan satu bekas *perasap* untuk membakar setanggi demi mengharumkan suasana rumahnya. (FN+FK)
2. Dalam cerita pelipur lara tersebut *perburu* binatang liar itu sangat handal. (FN+FA)
3. Ajar-ajar ialah kata sinonim bagi perkataan *pertapa*. (FN+FN)
4. Bentuk *persalin* anugerah Baginda kepada pahlawan itu ialah sepasang pakaian yang lengkap dengan sebilah keris. (FN+FN)
5. Asap yang menyelubungi biliknya daripada bakaran kemenyan dalam *perbara* itu. (FN+FS)
6. Tempat *perucap* itu perlu diletakkan di tengah-tengah pentas. (FN+FK)

Perhatian:

Perkataan seperti *pekilang* dan *pengilang*, *petunjuk* dan *penunjuk*, *petinju* dan *peninju*, *pesuruh* dan *penyuruh*, *pesara* dan *penyara*, serta *petugas* dan *penugas* mempunyai makna yang berbeza. Perhatikan ayat-ayat berikut.

1. (a) *Petinju* yang bertubuh sasa itu telah memenangi kejohanan tinju antarabangsa.
 (b) *Peninjunya* yang tangkas dan tepat ke sasarannya itu sungguh kuat yang telah menjatuhkan lawannya.
2. (a) Dia seorang *pesuruh* Raja untuk mengisyiharkan ketibaan perwakilan dari luar negara kepada rakyat jelata.
 (b) Sebagai mandur dialah *penyuruh* dalam semua kerja itu.
3. (a) Semua *pesara* daripada jawatan kerajaan juga akan mendapat bonus pada tahun ini.
 (b) *Penyara* hidup bagi semua anaknya ialah ibu tunggal itu.
4. (a) Semua *petugas* dalam kerja sukarela berkenaan daripada Persatuan Bulan Sabit Merah sekolah kami.
 (b) Segala tugas di pejabat itu diselia oleh seorang *penugas* yang dilantik oleh Pengurus Besar Syarikat.
5. (a) *Pekilang* itu seorang yang berwawasan dalam memajukan barang buatan tempatan.
 (b) Semua tenaga *pengilang* di syarikat itu mendapat kenaikan gaji.
6. (a) *Petunjuk* jalan ke sekolah di dalam bandar itu tidak berapa jelas.
 (b) Ketua pegawai eksekutif bertindak sebagai *penunjuk* kepada arah tuju syarikat komputer itu.

(iv) awalan *ke-*

Awalan *ke-* bercantum dengan beberapa perkataan sahaja tanpa melibatkan sebarang perubahan huruf. Awalan ini tidak produktif lagi.

Contoh:

<i>ke-</i> + tua	→	ketua
<i>ke-</i> + kasih	→	kekasih
<i>ke-</i> + hendak	→	kehendak
<i>ke-</i> + hormat	→	kehormat

Contoh dalam ayat:

1. *Ketua* murid kelasnya yang baru dilantik ialah Mohamad Taufik. (FN+FN)
2. *Kekasih* sejati ialah seorang yang rela berkorban apa-apa sahaja demi kasihnya. (FN+FN)
3. Dia sanggup berpindah ke kampung untuk memenuhi *kehendak* ibunya yang uzur. (FN+FK)
4. Semua tetamu *kehormat* sangat segak dengan pakaian rasmi mereka yang kemas. (FN+FA)
5. Dia menerima tragedi kematian anaknya sebagai *kehendak* Tuhan Yang Maha Kuasa. (FN+FK)
6. Lukman yang telah terpilih sebagai Bendahari *Kehormat* bagi persatuan kita daripada Tingkatan 5 Anggerik. (FN +FS)

(v) Awalan *juru-*

Awalan *juru-* boleh bergabung dengan kata dasar daripada golongan kata nama dan kata kerja. Beberapa akar kata seperti *tera* dan *mudi* juga bergabung dengan awalan ini.

Contoh:

<i>juru-</i> + wang	→	juruwang
<i>juru-</i> + bahasa	→	jurubahasa
<i>juru-</i> + hebah	→	juruhebah
<i>juru-</i> + kira	→	jurukira
<i>juru-</i> + tera	→	jurutera
<i>juru-</i> + mudi	→	jurumudi
<i>juru-</i> + cakap	→	jurucakap
<i>juru-</i> + acara	→	juruacara

Contoh dalam ayat:

1. Zakiah ke Sabah sebagai seorang *jurutera* dalam sebuah syarikat pembinaan. (FN+FS)
2. *Jurukira* jabatan kami seorang lulusan daripada universiti seberang laut. (FN+FN)
3. *Juruacara* dalam majlis penyampaian anugerah pada malam tadi sangat segak dan lincah. (FN+FA)
4. Seorang *juruhebah* radio seharusnya sangat lancar dan petah dalam penggunaan bahasanya. (FN+FA)
5. *Jurumudi* kapal layar itu orang yang amat cekap dan banyak pengalaman. (FN+FN)
6. Supaya tidak berlaku sebarang kesilapan, *juruwang* di bank mesti bekerja dengan penuh cermat dan hati-hati. (FN+FK)
7. Sumber semua maklumat kementerian itu daripada seorang *juruacakap* yang ditugas khas untuknya. (FN+FS)
8. Kalau berurusan secara rasmi di negara Perancis, kita memerlukan *jurubahasa* kerana mereka hanya berbahasa kebangsaan mereka sendiri. (FN+FK)

Latihan A

Cantumkan imbuhan yang sesuai pada perkataan dalam kurungan berikut.

Contoh

Soalan : Semua _____ (tugas) pada hari mengundi pada kali ini telah diberi taklimat yang rapi.

Jawapan : Semua *petugas* pada hari mengundi pada kali ini telah diberi taklimat yang rapi.

1. Hanafi terjatuh apabila terkena _____ (tinju) lawannya.
2. Jayum yang dilantik sebagai _____ (pidato) dalam syarahan itu sangat petah dan lancar.

3. Shameen seorang _____ (hebah) daripada stesen radio di Pulau Pinang.
4. Sebagai seorang anak yang taat, Lim Kiat bersedia untuk mematuhi _____ (hendak) ibunya dalam pemilihan jodoh.
5. Setiap _____ (tunjuk) jalan raya mesti jelas dan tepat untuk mengelakkan kekeliruan.
6. Semua _____ (latih) yang sedang mengikuti program motivasi akan ke dewan makan selepas majlis itu.
7. Sebahagian besar tenaga _____ (kilang) dalam syarikat itu amat cekap kerana telah menjalani latihan yang rapi.
8. Cikgu Khairul sebagai _____ (tugas) untuk menjaga kelincinan perjalanan program itu seorang yang berdedikasi dan amat gigih.
9. Rancangan _____ (stabil) harga barang yang naik mendadak amat perlu demi kesejahteraan rakyat jelata.
10. Bapa bekerja sepanjang hari demi mendapatkan wang _____ (sara) hidup kami sekeluarga.

Latihan B

Nyatakan penggunaan perkataan yang bergaris di bawah ini, sama ada betul atau salah. Jika salah, gantikan perkataan itu dengan perkataan yang betul.

Contoh

Soalan : Pempalsu cek itu telah ditangkap polis selepas penyiasatan rapi.

Jawapan : Salah, yang betul pemalsu.

1. Pembara kemenyan yang dipamerkan di muzium tersebut daripada tembikar.
2. Encik Steven, bekas pemain kebangsaan, ialah jurulatih pasukan bola keranjang sekolah kita.
3. Saya telah dilantik sebagai juruuedar bagi produk keluaran syarikat itu.
4. Pengacara majlis pada malam itu sangat hebat dan petah.

5. Semua alat pekesan suhu di pejabatnya tidak berfungsi dengan baiknya.
6. Bapanya ialah penwasiat bagi semua harta pesaka keluarganya.
7. Semua penyakit dipindahkan dari wad 4 hospital itu.
8. Pemudi itu telah membawa kapal layar sehingga sampai di pelabuhan dengan selamatnya.
9. Pelajar terbaik dalam sekolah itu ialah guru cemerlang.
10. Ayahnya yang bekerja sebagai pekilang dalam syarikat tersebut sangat rajin dan berdedikasi.

(b) Awalan kata nama pinjaman bahasa Sanskrit

Awalan kata nama yang dipinjam daripada bahasa Sanskrit ialah:

(i)	<i>tata-</i>	(iv)	<i>eka-</i>
(ii)	<i>maha-</i>	(v)	<i>dwi-</i>
(iii)	<i>pra-</i>		

(i) Awalan *tata-*

Awalan *tata-* bercantum dengan kata dasar daripada golongan kata nama yang mendukung maksud “acara”, “kaedah”, “susunan”, atau “sistem”.

Contoh:

<i>tata-</i> + cara	→	tatacara
<i>tata-</i> + susila	→	tatasusila
<i>tata-</i> + rakyat	→	tatarakyat
<i>tata-</i> + bahasa	→	tatabahasa
<i>tata-</i> + buku	→	tatabuku
<i>tata-</i> + kerja	→	tatakerja
<i>tata-</i> + tertib	→	tatatertib
<i>tata-</i> + tingkat	→	tatatingkat

Contoh dalam ayat:

1. Untuk menguasai *tatabahasa* dengan sebaik-baiknya tidaklah begitu susah. (FN+FA)
2. Hukuman *tatatertib* itu sungguh berat baginya untuk terima. (FA+FA)

3. Kita hendaklah menjaga *tatakerja* kita dengan patuhnya supaya kerja dapat berjalan dengan lancarnya. (FN+FK)
4. Asas pembentukan semua istilah adalah daripada *tatacara* yang telah ditetapkan. (FN+FS)
5. Dasar perhubungan dalam masyarakat berkasta ialah satu *tatatingkat* yang telah lama wujud. (FN+FN)
6. *Tatasusila* dalam pergaulan masyarakat kita suatu tradisi yang diwarisi daripada nenek moyang kita dahulu. (FN+FN)
7. Pemupukan semangat *tatarakyat* dalam kalangan belia kita amat mustahak demi menjaga ketenteraman rakyat jelata. (FN+FA)
8. Bahan rujukan kursus *tatabuku* dalam senarai itu untuk para pelajar dalam semester ini. (FN+FS)

(ii) **Awalan *maha-***

Awalan *maha-* bercantum dengan kata dasar daripada golongan kata nama untuk mendukung maksud “besar” atau “tertinggi”.

Contoh:

<i>maha-</i> + guru	→	mahaguru
<i>maha-</i> + karya	→	mahakarya
<i>maha-</i> + wangsa	→	mahawangsa
<i>maha-</i> + raja	→	maharaja
<i>maha-</i> + rani	→	maharani
<i>maha-</i> + hakim	→	mahahakim
<i>maha-</i> + dewata	→	mahadewata
<i>maha-</i> + siswa	→	mahasiswa

Contoh dalam ayat:

1. Dia seorang *mahasiswa* universiti tempatan sesi ini. (FN+FN)
2. Pada zaman dahulu di negeri India, gelaran *maharani* diberikan kepada permaisuri raja yang memerintah. (FN+FK)
3. Tugas penghakiman perbicaraan pada hari itu oleh *mahahakim* yang mewakili raja pemerintah. (FN+FS)

4. Baginda yang mengambil gelaran *Maharaja Johor* ialah Sultan Abu Bakar yang dianggap sebagai “Bapa Johor Moden”. (FN+FN)
5. *Mahawangsa* ialah raja yang memerintah negeri Kedah pada suatu ketika dahulu. (FN+FN)
6. *Mahaguru* silat yang sedang menunjukkan langkah kepada anak muridnya amat tangkas dan hebat. (FN+FA)
7. Dalam agama Hindu *mahadewata* mengetuai segala dewa di kayangan. (FN+FK)
8. Penulis *Hikayat Hang Tuah* yang dianggap *mahakarya* prosa Melayu zaman klasik tentunya daripada kalangan penulis istana kesultanan Melayu. (FN+FS)

(iii) Awalan *pra-*

Awalan *pra-* bercantum dengan kata dasar daripada golongan kata nama, kata kerja dan kata adjektif untuk mendukung maksud “sebelum”.

Contoh:

<i>pra-</i> + sekolah	→	prasekolah
<i>pra-</i> + bayar	→	prabayar
<i>pra-</i> + cetak	→	pracetak
<i>pra-</i> + saran	→	prasaran
<i>pra-</i> + kata	→	prakata
<i>pra-</i> + moden	→	pramoden
<i>pra-</i> + sangka	→	prasangka
<i>pra-</i> + sarana	→	prasarana
<i>pra-</i> + universiti	→	prauniversiti
<i>pra-</i> + tonton	→	pratonton

Contoh dalam ayat:

1. Penuntut *prauniversiti* yang sedang menduduki ujian itu dari negeri Kedah. (FN+FS)
2. Sikap *prasangka* buruk kepada orang lain amatlah keji. (FN+FA)

3. Kerajaan akan melengkapkan *prasarana* di Kampung Bahagia demi kemudahan penduduknya. (FN+FK)
4. Kanak-kanak *prasekolah* itu dari kawasan perumahan Bandar Sri Petaling Kuala Lumpur. (FN+FS)
5. Penggunaan kad telefon *prabayar* semakin luas di negara kita. (FN+FA)
6. Syarikat pengedar filem yang mengadakan sesi *pratonton* filem terbitannya yang terbaharu ialah sebuah syarikat tempatan. (FN+FN)
7. Sesi *prasaran* amat perlu demi mendengar segala pengesyoran dan pendapat semua anggota persatuan kita. (FN+FA)
8. *Prakata* majalah itu menghargai dan mengalu-alukan sumbangan daripada pelbagai pihak. (FN+FK)

(iv) **Awalan *eka-***

Awalan *eka-* bercantum dengan kata dasar daripada golongan kata nama untuk mendukung maksud “esa”, “satu” atau “tunggal”.

Contoh:

<i>eka-</i> + bahasa	→	ekabahasa
<i>eka-</i> + suku	→	ekasuku
<i>eka-</i> + atom	→	ekaatom
<i>eka-</i> + fungsi	→	ekafungsi
<i>eka-</i> + kutub	→	ekakutub
<i>eka-</i> + matra	→	ekamatra
<i>eka-</i> + paksi	→	ekapaksi
<i>eka-</i> + warna	→	ekawarna
<i>eka-</i> + hala	→	ekahala

Contoh dalam ayat:

1. Gas dalam udara yang bersifat *ekaatom* ialah argon. (FN+FN)
2. Penghasilan kamus *ekabahasa* pertama oleh orang Melayu ialah *Kitab Pengetahuan Bahasa* oleh Raja Ali Haji. (FN+FN)
3. Lukisan bulatan yang mempunyai *ekapaksi* itu sangat kemas dan seimbang. (FN+FA)

4. Jalan masuk ke kawasan itu hanya mempunyai *ekahala* dan sangat sempit. (FN+FK)
5. Perkataan yang mempunyai *ekasuku* kata seperti “cat” agak terhad dalam bahasa Melayu. (FN+FA)
6. Fikiran untuk menubuhkan badan kebajikan pelajar yang mempunyai *ekafungsi* itu daripada pihak Pengetua sendiri. (FN+FS)
7. Lukisan krayon oleh pelukis terkenal selalunya dalam bentuk *ekawarna* sahaja. (FN+FS)
8. Kegiatan hidup kita tidak hanya berbentuk *ekamatra* tetapi berbagaimana bagai, misalnya matra ekonomi, politik, sosial, agama, pendidikan dan sebagainya. (FN+FK)

(v) **Awalan *dwi-***

Awalan *dwi* bercantum dengan kata dasar daripada golongan kata nama dengan mendukung maksud “dua”.

Contoh:

<i>dwi-</i> + hala	→	dwihala
<i>dwi</i> + arah	→	dwiarah
<i>dwi</i> + bahasa	→	dwibahasa
<i>dwi</i> + bulanan	→	dwibulanan
<i>dwi</i> + cabang	→	dwicabang
<i>dwi</i> + fokus	→	dwifokus
<i>dwi</i> + jantina	→	dwijantina
<i>dwi</i> + musim	→	dwimusim
<i>dwi</i> + tahunan	→	dwitahunan

Contoh dalam ayat:

1. Semua jalan di pekan kecil tempat adiknya tinggal *dwihala*. (FN+FN)
2. Banyak juga haiwan bersifat *dwijantina* dalam alam hidupan mereka. (FN+FK)
3. Serangan polis bergerak dalam *dwiarah* untuk mengepung gerombolan penjahat itu. (FN+FK)

4. Cadangan menjadikan rakyat Malaysia bersifat *dwibahasa* amat baik. (FN+FA)
5. Acara sukan *dwitahunan* itu hasil kerjasama yang erat antara negara ASEAN. (FN+FN)
6. Cermin mata yang berbentuk *dwifokus* itu untuk kegunaan datuk saya. (FN+FS)
7. Usul penanaman padi *dwimusim* daripada Menteri Pertanian Malaysia yang dahulu. (FN+FS)
8. Majalah itu adalah dalam bentuk keluaran *dwibulanan* pada tahun lalu. (FN+FS)

Latihan C

Isi tempat kosong dengan perkataan berawalan pinjaman yang sesuai.

tatacara	tataterrib
ekapaksi	prasejarah
dwitahunan	mahakarya
tatasusila	maharaja
dwijantina	prasarana

Contoh

Soalan : Satu sesi _____ tayangan filem arahan beliau akan diadakan esok.

Jawapan : Satu sesi pratonton tayangan filem arahan beliau akan diadakan esok.

1. Pertandingan bola _____ itu bertujuan untuk menjalinkan persahabatan antara negara jiran.

2. Demi pusingannya yang seimbang, gasing hendaklah berbentuk _____.
3. Lazimnya seorang _____ China pada zaman dahulu tokoh pemerintah yang berwibawa.
4. Novelnya yang menggondol hadiah pertama itu ialah _____ beliau.
5. Untuk menghasilkan prestasi yang baik, kita mesti mengikuti _____ kerja yang telah ditetapkan.
6. Demi kebijakan masyarakat, semua _____ di kampung disediakan oleh kerajaan.
7. Pembiasaan dalam alam flora bagi pokok-pokok yang _____ adalah daripada jenis pendebungaan kendiri.
8. Amalan _____ dalam pergaulan untuk kerukunan hubungan dan kemesraan dalam masyarakat.
9. Tindakan _____ yang telah dikenakan terhadap pekerja itu terlalu berat kerana dia baharu dalam tugasnya.
10. Tinggalan-tinggalan _____ yang dijumpai di lembah sungai itu sungguh bernilai.

(c) Awalan kata nama pinjaman bahasa Eropah

Awalan kata nama pinjaman daripada bahasa Eropah ialah:

(i) <i>pro-</i>	(v) <i>makro-</i>
(ii) <i>mikro-</i>	(vi) <i>anti-</i>
(iii) <i>multi-</i>	(vii) <i>poli-</i>
(iv) <i>auto-</i>	(viii) <i>sub-</i>

(i) Awalan *pro-*

Awalan *pro-* bercantum dengan kata dasar daripada golongan kata nama, kata kerja dan kata adjektif untuk mendukung makna “berpihak atau cenderung kepada”.

Contoh:

<i>pro-</i> + aktif	→	proaktif
<i>pro-</i> + demokrasi	→	prodemokrasi
<i>pro-</i> + komunis	→	prokomunis
<i>pro-</i> + kerajaan	→	prokerajaan
<i>pro-</i> + inovasi	→	proinovasi
<i>pro-</i> + pembangkang	→	propembangkang
<i>pro-</i> + majikan	→	promajikan
<i>pro-</i> + pekerja	→	propekerja

Contoh dalam ayat:

1. Kebanyakan barisan *propembangkang* menginginkan perubahan radikal dalam masyarakat. (FN+FK)
2. Perhimpunan *prodemokrasi* yang menuntut supaya kerajaan dibubarkan dan pilihan raya diadakan segera adalah dari pada kumpulan penentang kerajaan. (FN+FS)
3. Memorandum yang dibawa oleh pertubuhan *prokerajaan* tentang keselamatan sempadan negara. (FN+FS)
4. Yang akan sanggup membuat perubahan yang membina ialah kumpulan pekerja yang *proaktif* sahaja. (FN+FN)
5. Banyak pekerja yang *promajikan* tidak menyokong rancangan untuk mengadakan mogok itu. (FN+FK)
6. Semua persatuan pekerja sangat *propekerja* dalam tindak-tanduk mereka. (FN+FA)
7. Syarikat yang *proinovasi* sahajalah yang sentiasa mengorak langkah ke hadapan dalam pengeluaran produk mereka. (FN+FN)
8. Gerakan subversif *prokomunis* itu telah gagal dalam mempengaruhi fikiran rakyat. (FN+FA)

(ii) **Awalan anti-**

Awalan *anti-* bercantum dengan kata dasar daripada golongan kata nama untuk mendukung maksud “bertentangan dengan, melawan” atau “menentang”.

Contoh

<i>anti-</i> + dadah	→	antidadah
<i>anti-</i> + virus	→	antivirus
<i>anti-</i> + biotik	→	antibiotik
<i>anti-</i> + karat	→	antikarat
<i>anti-</i> + kerajaan	→	antikerajaan
<i>anti-</i> + klimaks	→	antiklimaks
<i>anti-</i> + nasional	→	antinasional
<i>anti-</i> + oksidan	→	antioksidan

Contoh dalam ayat:

1. Banyak makanan tambahan kini mengandungi bahan *antioksidan* untuk membersihkan saluran darah. (FN+FK)
2. Kempen *antidadah* yang dilaksanakan di seluruh negara untuk membasmi penyalahgunaan dadah. (FN+FS)
3. Perisian *antivirus* komputer itu daripada jenama yang terkenal di dunia. (FN+FS)
4. Bahan *antikarat* yang disalut di bawah kereta ini amat perlu untuk menahan bahagian itu daripada berkarat. (FN+FA)
5. Unsur *antinasional* telah menular dalam kalangan persatuan pekerja yang telah diresapi pengaruh asing. (FN+FK)
6. Antara fungsi pil *antibiotik* ini ialah pencegahan pembiakan bakteria. (FN+FN)
7. Kebanyakan pembaca novel itu sangat kecewa kerana bahagian akhirnya merupakan *antiklimaks* dengan kematian watak utamanya. (FN+FA)
8. Mereka yang menyertai mogok kakitangan awam ialah kumpulan *antikerajaan* yang menular masuk ke dalam persatuan pekerja. (FN+FN)

(iii) **Awalan *poli-***

Awalan *poli-* bercantum dengan kata dasar daripada golongan kata nama untuk mendukung maksud “banyak”.

Contoh:

<i>poli-</i> + klinik	→	poliklinik
<i>poli-</i> + gami	→	poligami
<i>poli-</i> + andri	→	poliandri
<i>poli-</i> + glot	→	poliglot
<i>poli-</i> + graf	→	poligraf
<i>poli-</i> + hedron	→	polihedron
<i>poli-</i> + mer	→	polimer
<i>poli-</i> + semi	→	polisemi

Contoh dalam ayat:

1. Poliklinik yang terdiri daripada berbagai-bagai jenis klinik itu demi kemudahan rawatan pelbagai jenis penyakit. (FN+FS)
2. Amalan poliandri, iaitu seorang wanita mempunyai beberapa orang suami, tidak banyak dalam masyarakat manusia. (FN+FA)
3. Undang-undang tentang poligami amat perlu demi menjaga kebijakan para isteri. (FN+FA)
4. Kebanyakan penduduk di Eropah ialah penutur poliglot kerana terdedah dengan pelbagai bahasa. (FN+FN)
5. Satu daripada fungsi poligraf adalah untuk pengukuran denyutan nadi manusia. (FN+FS)
6. Perkataan “dalam” berbentuk polisemi kerana mempunyai banyak makna. (FN+FK)
7. Bahan polimer seperti kanji mempunyai molekul yang kompleks. (FN+FK)
8. Yang di tengah-tengah dewan pameran itu ialah bongkah polihedron yang mempunyai lima permukaan. (FN+FN)

(iv) **Awalan *sub-***

Awalan *sub-* bercantum dengan kata dasar daripada golongan kata nama untuk mendukung maksud “bahagian kecil daripada sesuatu”.

Contoh:

<i>sub-</i> + bidang	→	subbidang
<i>sub-</i> + editor	→	subeditor
<i>sub-</i> + entri	→	subentri
<i>sub-</i> + inspektor	→	subinspektor
<i>sub-</i> + judul	→	subjudul
<i>sub-</i> + kontrakor	→	subkontraktor
<i>sub-</i> + seksyen	→	subseksyen
<i>sub-</i> + sektor	→	subsektor
<i>sub-</i> + sistem	→	subsistem
<i>sub-</i> + stesen	→	substesen

Contoh dalam ayat:

1. Beberapa *subjudul* di bawah judul utama itu tidak begitu penting. (FN+FA)
2. Mikrobiologi ialah *subbidang* kepada bidang biologi, iaitu kajian tentang benda hidupan seni. (FN+FN)
3. *Subeditor* sesebuah akhbar bertanggungjawab sepenuhnya kepada editor. (FN+FK)
4. *Substesen* elektrik di kawasan ini untuk menjamin keberkesanannya. (FN+FS)
5. Kepentingan *subsektor* pemasaran hasil tani untuk kesejahteraan masyarakat desa. (FN+FS)
6. Sistem pengangkutan awam mempunyai *subsistem* pengangkutan jalan darat, jalan air dan jalan udara. (FN+FK)
7. Undang-undang yang mempunyai 12 seksyen itu sangat terperinci, iaitu setiap seksyen mempunyai beberapa *subseksyen*. (FN+FA)